

Elżbieta Ciborska

Warszawa

Mistrz kolekcji – Marian Sołobodowski w powstańczym hołdzie

W 160. rocznicę największego polskiego zrywu niepodległościowego Muzeum Niepodległości w Warszawie wydało w 2024 roku album *Powstanie Styczniowe 1863–1864* w formie katalogu zbioru pięknej *Kolekcji kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego*. Dzieło zredagował Tadeusz Skoczek, dyrektor Muzeum, a poprzedzili je wstępem: Adam Struzik – Marszałek Województwa Mazowieckiego oraz Ludwik Rakowski, przewodniczący sejmiku tegoż województwa.

Ksiądz Romuald Kamiński, biskup warszawsko-praski, w kolejnym słowie powitalnym, w podniosłych słowach skreślił na łamach albumu najkrótszą jego recenzję:

Przygotowany przez Muzeum Niepodległości album, zawierający ponad trzysta pocztówek z osobistej kolekcji Mariana Sołobodowskiego, upamiętnia 160. rocznicę Powstania Styczniowego (1863–1864) i jest cennym wkładem tak w samo oddanie hołdu bohaterom tamtego niepodległościowego zrywu, jak i w kształtowanie postaw patriotycznych nas, norwidowskich „późnych wnuków”, dla których zobowiązaniem jest ich umiłowanie ojczyzny. Pasja kolekcjonerska Autora już pozwoliła widzom cieszyć się ponad stu wystawami archiwalnych pocztówek, które upamiętniały chociażby 1050. rocznicę Chrztu Polski czy 100. rocznicę Bitwy Warszawskiej 1920 roku, zwanej „Cudem nad Wisłą”. Ekspozycje odbywały się zarówno na terenie Mazowsza, jak i w innych miejscach w Polsce – bibliotekach, muzeach, domach kultury. Dzięki nim wiele osób, w tym dzieci, młodzież i dorośli mogli poszerzać swoją wiedzę o tak ważnych dla historii Polski wydarzeniach. W ten sposób Marian Sołobodowski włączył się nie tylko w szeroko rozumiany proces edukacyjny; stał się na wyjątkowym odcinku kustoszem pamięci o pocztówce jako nośniku treści i wzruszeń, który odchodzi w zapomnienie, a którego ocalenie tak bardzo leży mu na sercu (s. 9–10).

Nic dodać, nic ująć.

Kustoszu Muzeum Niepodległości, Marzena Jaworska, w opublikowanym w tym albumie eseju pt. *Powstanie Styczniowe na pocztówce z kolekcji Mariana Sołobodowskiego*, opisała bogatą historię pocztówki, co warto uzupełnić wywiadem Tadeusza Skoczka, zamieszczonym w „Stolicy” nr 11–129 (2378–2379) z listopada–grudnia 2023 roku o kartach pocztowych, zwracającym uwagę na angielskiego malarza Johna Callcotta Horsleya, który uchodzi za pierwszego twórcę karty pocztowej, zaprojektowanej w 1843 roku jako karta świąteczna.

Rozmówca „Stolicy” wskazał również na znaczenie karty pocztowej w niematerialnym dziedzictwie kulturowym w duchu konwencji UNESCO, uchwalonej 17 października 2003 roku i ratyfikowanej przez prezydenta Bronisława Komorowskiego 8 lutego 2011 roku. Muzeum Niepodległości strzeże tego dziedzictwa. Dyrektor Tadeusz Skoczek przypomniał, że w ogłoszonym w 1900 roku konkursie na najtrafniejszą nazwę tej formy komunikacji między ludźmi zwyciężył Henryk Sienkiewicz, proponując nazwę „pocztówka” i usuwając w cień takie propozycje innych autorów, jak: „listek”, „liścik”, „otwartka”, a nawet „pisanka”!

Tadeusz Skoczek jest zarazem w omawianym albumie autorem eseju pt. *Rocznice Powstania Styczniowego w Muzeum Niepodległości*, w którym podkreśla w szczególności, że Sejmik Województwa Mazowieckiego, na wniosek Muzeum, uchwalił rok 2023 Rokiem Powstania Styczniowego oraz Rokiem Aleksandra Sochaczewskiego.

Tematycznie album prezentuje wybitne postacie bohaterów historii (między innymi są w nim błogosławiony Honorat Koźmiński i święci: Rafał Kalinowski, brat Albert Chmielowski i Zygmunt Szczęsny Feliński), wzruszające sceny powstańcze Artura Grottgera (1837–1867), a także obejmuje liczne przebogate zagadnienia, jak: *Polska pod zaborami; Warszawa rok 1861; Manifest Tymczasowego Rządu Narodowego; Bohaterowie; Romuald Traugutt (1826–1864); Bitwy i potyczki; Powstańcy; Kobiety w Powstaniu Styczniowym; Maria Konopnicka (1842–1910); Eliza Orzeszkowa (1841–1910); Literaci i inni w Powstaniu Styczniowym; Ranni; Groby; Cytadela Warszawska; Na Sybir; Śmierć Ellenai; Kozacy; Rosjanie; Unicy; Nastroje i pamięć; Wspomnienia z lat minionych; Powstańcy – Weterani; Józef Brandt (1841–1915); Polscy malarze; Piotr Karsznia (ur.*

1966); *Alegorie; Religijne; Pieśni; Święci i błogosławieni; Procesje i pielgrzymki; Z Nowym Rokiem!; Symbole; Pomniki; Rocznice.*

Godne podkreślenia są profesjonalne opisy pocztówek.

Pora na prezentację Autora kolekcji.

Marian Sołobodowski urodził się w 1949 roku w Brodnicy, powiatowym mieście położonym w obecnym województwie kujawsko-pomorskim w rodzinie robotniczo-chłopskiej Stanisławy z Pobłockich (kociewianki) i Jana Sołobodowskich. Ma starszą siostrę Halinę. Jego brat Kazimierz zmarł w 1983 roku.

W 1951 roku rodzina Sołobodowskich osiadła w Grudziądzu, w związku z otrzymaną tam pracą ojca Jana. Marian ukończył w tym mieście Liceum Ogólnokształcące imienia Jana III Sobieskiego, zdając maturę w 1967 roku. Studiował następnie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, uzyskując cenzus magistra prawa. W kręgu jego zainteresowań pozostaje także stale literatura, malarstwo i rzeźba.

Ma duszę społecznika. Już na pierwszym roku wstąpił na uczelni do Związku Młodzieży Wiejskiej. Zważywszy, że uczelniana organizacja ZMW w Toruniu miała ogólnopolskie osiągnięcia, z pewnością Marian przyswoił sobie wiele wartości, głoszonych i praktykowanych żywo w ZMW. Właśnie w latach 60. XX wieku Zrzeszenie Studentów Polskich ogłosiło studencki konkurs *Primus inter pares im. Mikołaja Kopernika*, gdyż liczne przedbiegi uświetniały 500-lecie urodzin astronoma, wszak z urodzenia akuratnie torunianina. ZMW intensywnie wyróżniał się w tym konkursie, symbolizującym renesansowe horyzonty patrona konkursu. Nic więc dziwnego, że Marian był świadkiem, uczestnikiem i inicjatorem wielu studenckich i środowiskowych wydarzeń. Zdobyte wówczas doświadczenie zaprowadziło go do nowej przygody w odrodzonym w 1980 roku ZMW.

Stał się z czasem animatorem i menedżerem kultury, co podbudował Podyplomowymi Studiami Menedżerskimi dla Twórców, Artystów i Animatorów Kultury, ukończonymi w 1992 roku. Prekursorką tego rodzaju kształcenia na polskich uniwersytetach jest Maria Kujcys-Sołobodowska, prywatnie małżonka bohatera tej opowieści, z wykształcenia magister sztuki w dziedzinie muzyki. Prowadząc indywidualną działalność gospodarczą pod firmą DOSSIER Akademia Zarządzania Kulturą, Pani Maria współorganizuje te studia wespół z Wydziałem Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Jako zamiłowany społecznik, regionalista i kolekcjoner, Marian Sołobodowski wszystkie podejmowane przedsięwzięcia realizował z pełnym zaangażowaniem i doprowadzał do pomyślnego końca. Podejmował również próby poetyckie.

Pracę zawodową rozpoczął po studiach w Wojewódzkim Domu Kultury w Bydgoszczy i później w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki, a potem najdłużej (1975–1983) jako instruktor do spraw kultury i oświaty Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Toruniu.

Na fali Sierpnia 1980 roku, w latach 1980–1981 brał aktywny udział w reaktywacji ZMW. Był wtedy współorganizatorem Związku w byłym województwie toruńskim oraz do 1983 roku społecznym wiceprzewodniczącym Zarządu Wojewódzkiego ZMW w Toruniu. Następnie zamieszkał w Warszawie, coraz bardziej wiążąc swe życie z Mazowszem, szczególnie w służbie mazowieckiej kultury. W latach 1983–1989 pracował w Zarządzie Krajowym ZMW na stanowisku sekretarza Krajowej Komisji Historycznej i kolejno zastępcy kierownika Wydziału Kultury i Wydziału Prezydialnego. Był osobą rozpoznawalną. Z pasją włączył się w przedsięwzięcia i rozwój Teatru Wsi Polskiej, którego był do 1999 roku dyrektorem. Opiekował się warsztatami teatralnymi ZMW dla animatorów bądź członków ludowych zespołów artystycznych, chórów, orkiestr i teatrów, zabiegał o nowe scenariusze widowisk obrzędowych i teatralnych. Sprzyjał Ośrodkowi Kultury Wsi ZMW „Scena Ludowa” w Krakowie, działając w Zarządzie jego Sekcji Literackiej. W latach 1986–1989 był z ramienia ZMW także członkiem kolegium Biblioteki Poetów Ludowej Spółdzielni Wydawniczej.

Jako poeta był pomysłodawcą Spółki Literackiej „Trynka”, czyli grupy literacko-plastycznej o charakterze klubowym przy ZMW, istniejącej w latach 1982–1987 (warianty nazwy: Grudziądzka Grupa Literacko-Plastyczna „Trynka”, od 1984: Spółka Literacka „Trynka”, od 1987: Klub Pracy Twórczej „Trynka”) oraz inicjatorem Nagrody Literackiej im. Ryszarda Milczewskiego-Bruna, obiecującego poety Ziemi Dobrzyńskiej (1940–1979). Publikował wiersze w Almanachu „Trynki” pt. „Remanent ’85” oraz w powielonym tomiku z 1986 roku pt. *Widnokrąg z koniczynką*, a także w tygodniku „Kujawy”, wydawanym we Włocławku. Będąc pomysłodawcą i od 1996 członkiem Kapituły ogólnopolskiej nagrody imienia wszechstronnego księdza-poety profesora Janusza Pasierba, którą przyznawał prezydent Grudziądza, podtrzymywał tym sposobem swoje poetyckie i regionalne zainteresowania.

Pozostał wierny kulturze po zakończeniu pracy w ZMW jako członek Towarzystwa Inicjatyw Społecznych „Nowy Świat”, powstałego w gronie przyjaciół, wywodzących się z ZMW oraz Polskiego Towarzystwa Etnochoreologicznego. Istniało ono w latach 2003–2009, zajmując się tańcem w polskiej tradycji.

Pracował jako doradca prezesa Zarządu Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego „Astar” (1990–1993), specjalista do spraw kultury Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej (1993–1994), a w latach 1994–1999 w ramach Centrum Animacji Kultury Ministerstwa Kultury i Sztuki jako doradca dyrektora, potem kierownik i jednocześnie prezes Fundacji Kultury Wsi. Stał się znany z gromadzenia łowickich i kurpiowskich wycinanek ludowych i albumów im poświęconych.

Od 1999 roku, to jest od początku powstania samorządu województwa mazowieckiego, był z nim związany zawodowo przez piętnaście lat, jako kierownik Wydziału Upowszechnienia Kultury w Departamencie Kultury, Promocji i Turystyki w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego. Zapraszany był wówczas do rad opiniotwórczych przy instytucjach kultury w regionie i w kraju, między innymi przy Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie, Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych w Szydłowcu, warszawskim Muzeum Azji i Pacyfiku, Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce, w Stowarzyszeniu Przyjaciół Muzeum Kolekcji imienia Jana Pawła II w Warszawie, w Klubie Inteligencji Katolickiej w Warszawie; jako juror Ogólnopolskiego Festiwalu Obrzędów Weselnych w Węgrowie, Międzynarodowych Spotkań z Folklorem Ziem Nadbużańskich w Sokołowie Podlaskim i Konkursu „Ludowa Twórczość Religijna” w Kielcach.

Organizował wiele pomysłowych wydarzeń kulturalnych o zróżnicowanym zasięgu – od lokalnych po międzynarodowe – dowodząc, że wielka narodowa kultura jest zakorzeniona w kulturze ludowej. W tej intencji promował twórczość ludową i działalność Polaków na Kresach.

Po przejściu na emeryturę w 2014 roku spełnia się z rozmachem w kolekcjonowaniu pocztówek. Zebrał ich ponad pięć tysięcy i ten imponujący zbiór nieustannie powiększa.

W 2014 roku doprowadził do uświetnienia półwiecza pomnika Warszawskiej Nike z udziałem profesora Mariana Koniecznego – twórcy monumentu, w połączeniu z wernisażem wystawy pamiątek, przez siebie zebranych. Spotkanie odbyło się w Muzeum Niepodległości.

Jan Engelsing pisał swego czasu:

Wystawy Mariana Sołobodowskiego cieszą się ogromnym zainteresowaniem. W ciągu ostatnich lat były zaprezentowane w muzeach i bibliotekach Warszawy, Bydgoszczy, Grudziądza, Brodnicy, Krakowa, Legionowa, Płocka, Opinogóry, Otwocka, Ostrołęki, Sierpca i Legnicy i in. Wymieńmy w tym miejscu kilka z nich: „Pocztówkowy Pokłon Trzech Króli”, „Wielkanoc w pocztówce zaklęta”, „Gaude Mater Polonia” – wystawa pocztówek z kolekcji Mariana Sołobodowskiego w 1050. rocznicę Chrztu Polski”, „Św. brat Albert Chmielowski”, „O Niepodległość!”, „Wspomnienie o gen. Józefie Hallerze”, „Ignacy Jana Paderewski w zbiorach Mariana Sołobodowskiego”, (...) „Wojna 1920 w pocztówce”, którą uzupełnia prezentacja wydawnictw jakie ukazały się w 2020 roku z okazji 100-lecia Bitwy Warszawskiej (z naciskiem na wydawnictwa lokalne).

Większość tych ekspozycji miała swój początek w Muzeum Niepodległości. Na szczególną uwagę zasługują wystawy mające katalogi edytowane przez Wydawnictwo Naukowe Muzeum Niepodległości: *Gaude Mater Polonia. 1050 rocznica Chrztu Polski* (wernisaż 18 listopada 2016), *O niepodległość. Wystawa pocztówek Mariana Sołobodowskiego* (2019), *Naprawdę jaka jesteś nie wie nikt. Wystawa pocztówek z okazji Dnia Kobiet* (marzec 2022), *Wielkanoc na pocztówkach ze zbiorów Mariana Sołobodowskiego* (wernisaż 24 marca 2024) czy *Rok 1920* (przewidziane do prezentacji w lipcu i sierpniu 2024 w Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 w Radzyminie, oddziale Muzeum Niepodległości).

Marian Sołobodowski jest członkiem i współzałożycielem wielu stowarzyszeń, m.in. Stowarzyszenia Dziennikarzy imienia Władysława Reymonta.

Jego ulubionym regionem stała się Kurpiowszczyzna, dumna ze swej oryginalnej kultury ludowej. Związał się z tym regionem jako społecznik Kurpiowskiego Towarzystwa Kultury oraz współzałożyciel Towarzystwa Ochrony Dziedzictwa Kurpiowszczyzny imienia Adama Chętnika i jego wiceprezes. Zainicjował „Dni Kultury Kurpiowskiej” w Warszawie. Od 2004 roku przewodniczył konkursowi na najpiękniejszą Palmę Kurpiowską w Łysych, współpracował ze Związkiem Kurpiów, a nawet szczyli się kolejną kolekcją kurpiowskich wycinanek. Jego pasji z wielkim oddaniem sprzyjał Antoni Śledziwski (1 października 1929–30 marca 2023), także znakomity zbieracz wycinanek oraz znawca i popularyzator kultury ludowej.

Marian Sołobodowski został odznaczony Brązowym, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi; medalami: 70-lecia Muzeum Kolejnictwa w Warszawie, 40-lecia Mazowieckiego Towarzystwa Kultury, złotym „Za długoletnią służbę”, 10-lecia Związku Kurpiów „Za zasługi dla regionu kurpiowskiego”, „Mickiewicz – Puszkini”, imienia Ignacego Solarza (przyczynił się do ustanowienia tego splendoru), Pro Masovia oraz odznakami: złotą honorową ZMW, „Za zasługi dla ZMW”, „Zasłużony działacz kultury”, honorową „Zasłużony dla kultury polskiej”. Jest laureatem nagrody „Kurpiak 2004” prezesa Związku Kurpiów w kategorii działalności publicznej oraz Honorowej Nagrody Hetmana Polskich Kolekcjonerów imienia Jerzego Dunin-Borkowskiego.

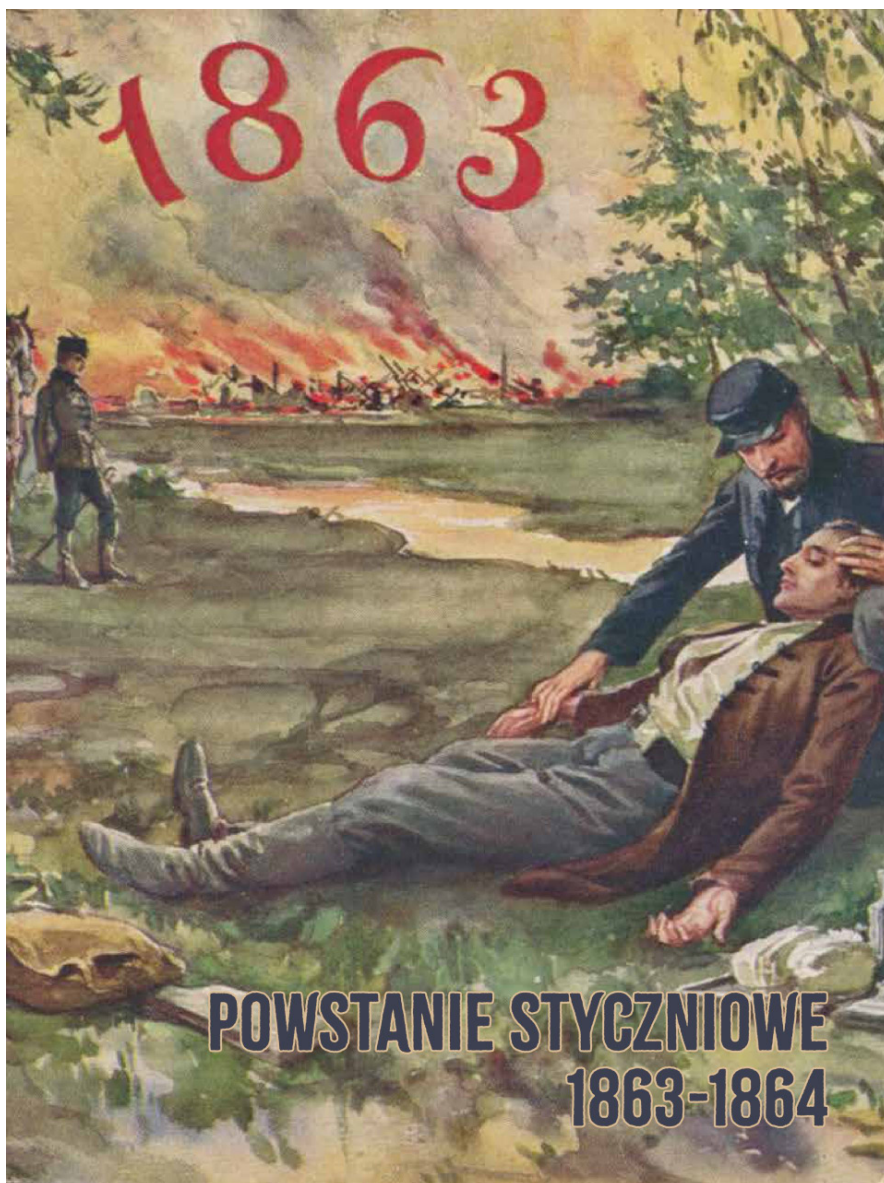
Wydany starannie obecny album wieńczy jubileusz 75-lecia pracowitego życia Mariana Sołobodowskiego.

Zaprezentowano w nim najcenniejsze jego karty pocztowe, wybierając najciekawsze i najbardziej reprezentatywne dla całego zbioru Mistrza. Zasadniczą część przedstawionej w albumie kolekcji stanowią pocztówki sprzed 1939 roku, wydane przez polskich wydawców, ale są i najaktualniejsze, wydane właśnie z okazji opisywanej 160. rocznicy Powstania Styczniowego. Można w albumie podziwiać pocztówki znanych krakowskich edytorów, jak „Salon Malarzy Polskich”, „Polonia”, „Wisła”, a także „Stella” i „Secesja” z Bochni. Spośród warszawskich firm, specjalizujących się w pocztówkach, można zauważyć wydawnictwo Antoniego Chlebowskiego, Franciszka Karpowicza i Abrama Izaaka Ostrowskiego (to ostatnie także związane z Łodzią).

Marian Sołobodowski odnalazł pocztówki wybijającej się w tej dziedzinie przodującej lwowskiej oficyny wydawniczej Stefana Wierusza Niemojowskiego, przemysłowca i dyrektora fabryki papieru. Ciekawe, ile odwiedził w tym celu antykwariatów tych realnych i interentowych?

Warto udane wydawnictwo Muzeum Niepodległości jak najszerzej spopularyzować, zawarta bowiem w nim tematyka jest ponadczasowa, a z czasem zyskuje na znaczeniu.

Elżbieta Ciborska

Powstanie Styczniowe 1863–1864, kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego, katalog zbioru pod redakcją Tadeusza Skoczka, Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, Warszawa 2024, ss. 196.